

Non-Pro.Making Persian Topicalization Based on Functional Discourse Grammar

Mohsen Taheri¹, Ali Alizadeh², Hamed Mowlei Kuhbanani³

1.Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities of Ferdowsi University Of Mashhad, Mashhad, Iran. Corresponding Author Email: Email: m_taheri30@yahoo.com

2.Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities of Ferdowsi University Of Mashhad, Mashhad, Iran. Email: alalizadeh@um.ac.ir

3.Department of Linguistics, Vali-e-Asr University Of Rafsanjan, Rafsanjan, Iran. Email: molaei@vru.ac.ir

Article Info	Abstract
Article Type: Research Article Article History: Received: 15, June, 2022 In Revised Form: 16, July, 2022 Accepted: 30, July, 2023 Published Online: 21, September, 2023	The main purpose of this study is to explain the word order of topicalized constituents in non-pro.making persian topicalization based on Functional Discourse Grammar. Since this grammar does not believe in concepts such as movement, we will also seek to explain this process in base-generated procedures. Therefore, in this study, in order to achieve the above goals, the method of mapping the linguistic elements of sentences containing non-pro.making Persian topicalized constituents in morphosyntactic templates in four absolute initial, second, medial and final positions and infinite relative ones presented in Functional Discourse Grammar was considered. This study is based on a descriptive-analytical method and the examples are taken from selected samples of Persian speech and written texts, which after introducing the mechanisms of this grammar, have been analyzed based on the principles of this theory. The method of determining the order of constituents used in the present study is the dynamic method of FDG that is inspired by the method of determining the word order of Greenberg. In this approach instead of three categories of subject, object and verb, respectively, the concepts of actor, undergoer and predicate, determine the word order of the languages of the world. The results indicate that in marked constituents such as topicalization, considering the communicative intention of the speaker, various elements including ,thematic and non-thematic elements and even predicates can be topicalized and on the other hand, considering that, based on the principles of this grammar, the topicalized constituent in the interpersonal level is given priority in entering morphosyntactic templates, so the topicalization process is not the result of movement, but the topicalized element is produced in base-generated procedures in the same position. The results also show that Functional Discourse Grammar is an appropriate and efficient method by referring to the three principles of iconicity, domain integrity and functional stability in determining the constituent arrangement of sentences containing non-pro.making Persian topicalization.
Keywords:	Functional Discourse Grammar, Non-Pro.Making Topicalization, Information Structure, Persian language, Focus.

Cite this The Author(s): Taheri, M., Alizadeh, A., Mowlei Kuhbanani, H., (2023). Non-Pro.Making Persian Topicalization Based on Functional Discourse Grammar- Journal of Language Researches, No. 1, Vol.14, Serial No. 26, Spring & Summer- (103-133)- DOI:10.22059/jolr.2023.344562.666788.

Publisher: University of Tehran Press

1. Introduction

Up to now, linguists have presented a variety of functional approaches in the form of a continuum, based on the importance of the function over the form. " Functional Discourse Grammar " is an approach, introduced by Kees Hengeveld and Lachlan Mackenzie (2008). This grammar is a typological-functional approach which lies in the middle of the continuum of functional approaches. According to Hengeveld & Mackenzie (2008), although FDG is in the continuum of functional approaches, it also considers the structural features of language units .

In the process of Non-Pro.Making Persian topicalization, the information desired by the speaker to highlight, occupies the first position in the clause, which can not be explained by Greenberg (1963) word order model. Therefore, determining the order of topicalized constituents in Persian and the variety in replacing the constituents at the beginning of the clause is a challenge that this research seeks to investigate by applying the mechanisms of FDG. Considering that the movement of the constituents in FDG has no validity, the discussion of Non-Pro.Making Persian topicalization being Base-Generated is another challenge that the present study seeks to investigate.

2. Materials and Methods

This study is based on a descriptive-analytical method and the examples are taken from non-pro.making Persian topicalized samples. The main purpose of this study is to explain the process of non-pro.making Persian topicalization based on FDG. Since this grammar does not believe in concepts such as movement, we will seek to explain these tropicalized constituents in their base-generated positions.

Linguists often agree, citing Greenberg's six-phase typological model (1963), which relies more on structural criteria, that the unmarked Persian word order is "Subject, Object, Verb". However, the existence of some structures, such as topicalized constituents, the motive of which can be sought in pragmatic and functional factors, calls into question the validity of this belief and makes it almost impossible to determine the absolute Persian word order. Therefore, in this study, the method of mapping the linguistic elements of sentences containing non-pro.making Persian topicalized constituents was considered in morphosyntactic templates in four absolute initial, second, medial and final positions and infinite relative positions used in FDG.

The construction of language in this grammar is considered to be done in four levels: Interpersonal, Representational, Morphosyntactic and Phonological. This grammar, unlike the Greenberg word order model (Greenberg, 1963), has a dynamic method of determining the order of constituents. Thus, the position of any linguistic element in the clause is not predetermined in the sentence structure, but is determined based on the layer in which it is produced, its functional and semantic role (linguistic context), and according to other elements in the hierarchy of layers of interpersonal and representational levels. Therefore, in FDG, instead of the three categories of subject, object, and verb, the concepts of actor, undergoer, and predicate, respectively, determine the word order of the languages of the world.

Examining several literatures related to Persian topicalization, evidences were obtained which show that the reasons presented for the movement of constituents in topicalization process are not able to justify and explain the arrangement of such structures. Therefore, the present paper attempts to present contradictory inferences in justifying the process of topicalization, which violate those emphasizing the movement of constituents in this process . Some are as follows:

In Lambrecht's theory of Information Structure (1996), being a part of the presupposition of the sentence is the condition required for being located as the topic of a sentence .In other words, that constituent should be the subject of discussion or the focus. It means that the speaker selects a specific structure with certain formal characteristics in accordance with the information status in the mind of the audience and expresses his desired proposition based on it. According to this mechanism, the order

of constituents is determined based on the information status of the audience (Khormayi & Abbasi, 2014). Considering the above argument, it is inferred that the order of the sentence constituents, is arranged before the speaker utters a part of the speech. Despite such an argument, however, the theory still insists on claiming that topicalization is the result of constituent movement. Therefore, we decided to examine the word order of Persian topicalization process based on FDG mechanisms that does not believe in the movement of any constituents.

The results of this study indicate that in marked constituents such as non-pro.making topicalization, , various elements including ,thematic and non-thematic ones and even predicates can be topicalized as far as the communicative intention of the speaker is concerned. On the other hand, considering that the topicalized constituent in the interpersonal level based on the principles of FDG is given priority in entering morphosyntactic templates, non-pro.making topicalization process is not the result of movement, but the topicalized element is produced in its base-generated position at the beginning of the sentence. The results also show that FDG is an appropriate and efficient model by referring to the three principles of iconicity, domain integrity and functional stability in determining the constituent arrangement of sentences containing non-pro.making topicalized elements from direct objects, indirect objects and predicates. By investigating the mechanisms of FDG, it was found that this approach is appropriate in determining the word order of the non-pro.making topicalization process and by considering the principles of FDG, it was determined that the non-pro.making topicalization is not the result of movement but the topicalized constituent, by violating the principles of FDG, is produced in its original position .

Examining the principles of FDG in other Persian marked and unmarked structures is recommended for the future studies.

پژوهش‌های زبانی

شاپای الکترونیکی: ۲۴۶۲-۲۴۷۶

<https://jolr.ut.ac.ir/>

دانشگاه تهران

تبیین مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی بر پایه دستور گفتمانی نقشی

محسن طاهری^۱، علی علیزاده^۲، حامد مولایی کوهبنانی^۳

m_taheri30@yahoo.com

۱. گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه:

alalizadeh@um.ac.ir

۲. نویسنده مسئول، گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه:

molaei@vru.ac.ir

۳. گروه زبان‌شناسی، دانشگاه ولی‌عصر (عج) رفسنجان، رفسنجان، ایران. رایانامه:

اطلاعات مقاله چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر، تبیین ترتیب سازه‌های جملات حاوی عناصر مبتدا شده در فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار در زبان فارسی بر اساس دستور گفتمانی نقشی است. از آنجا که این دستور قائل به مفاهیمی نظیر حرکت نیست، به دنبال تبیین پایه زایشی این فرآیند نیز خواهیم بود. لذا در پژوهش حاضر و به جهت نیل به اهداف فوق، نحوه نگاشت عناصر زبانی جملات حاوی عناصر مبتداسازی شده غیرضمیرگذار فارسی در قالب‌های ساختوازی-نحوی در چهار جایگاه مطلق: ابتدایی، ثانویه، میانی و پایانی و بی‌نهایت جایگاه نسبی معرفی شده در دستور گفتمانی نقشی مدنظر قرار گرفت و بر اساس سازوکارهای تعیین ترتیب سازه‌های دستور گفتمانی نقشی مورد تحلیل واقع گردید. روش انجام کار به صورت توصیفی-تحلیلی است و داده‌ها برگرفته از نمونه‌های منتخب از گفتار و متون نوشتاری فارسی است که پس از معرفی سازوکارهای دستور گفتمانی نقشی، بر اساس اصول این نظریه مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. روش تعیین ترتیب سازه‌های به کار گرفته شده در پژوهش حاضر، روش پویای رویکرد دستور گفتمانی نقشی است که با الهام از روش تعیین ترتیب سازه‌های گرین برگ گرفته شده و در آن به جای سه مقوله فاعل، مفعول و فعل، به ترتیب مفاهیم اثرگذار، اثرپذیر و محمول، ترتیب سازه‌های زبان‌های دنیا را تعیین می‌نمایند. نتایج حاکی است از آنجا که در ساخت نشان‌داری چون مبتداسازی غیرضمیرگذار، با عنایت به نیت ارتباطی سخنگو، عناصر مختلفی شامل عناصر موضوعی و غیر موضوعی و حتی محمول می‌توانند سازه مبتدا واقع گردند و از طرف دیگر، با توجه به اینکه بر اساس اصول این دستور، سازه تأکیدی در سطح بینافردي در اولویت ورود به قالب‌های ساختوازی-نحوی قرار می‌گیرد، لذا فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار حاصل حرکت نبوده بلکه عنصر مبتدا شده به صورت پایه زایشی در همان جایگاه اصلی خود تولید می‌شود. نتایج همچنین نشان می‌دهد که دستور گفتمانی نقشی با مراجعه به اصول سه‌گانه تصویرگونگی، تمامیت دامنه و ثبات نقشی در تعیین آرایش سازه‌های جملات حاوی عناصر مبتداسازی شده فارسی روشی مناسب و کارآمد در تعیین ترتیب سازه‌های این فرآیند است.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۰۳/۲۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۱۰/۲۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۵/۰۸

تاریخ انتشار:

۱۴۰۲/۰۶/۳۰

واژه‌های کلیدی:

دستور گفتمانی نقشی، مبتداسازی غیرضمیرگذار، ساخت اطلاعی، زبان فارسی، تأکید.

استناد: طاهری، محسن، علیزاده، علی، مولایی کوهبنانی، حامد؛ (۱۴۰۲). تبیین مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی بر پایه دستور گفتمانی نقشی: پژوهش‌های زبانی، سال

DOI: 10.22059/jolr.2023.344562.666788

۱۴، شماره ۱، بهار و تابستان، - پیاپی ۲۶ - (۱۳۳-۱۰۳).

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

۱. مقدمه

مبتداسازی فرآیندی است که چیدمان بی‌نشان جمله را برهم زده و ساختی نشان‌دار را ایجاد می‌نماید که در آن، صورت بنیادین جمله تغییر می‌یابد. در فرآیند مبتداسازی، بخشی از اطلاعات مورد نظر سخنگو به جهت تسهیل فرآیند پردازش وضعیت اطلاعی مخاطب، نخستین جایگاه را در بند به خود اختصاص می‌دهد. جمله‌های ذیل نمونه‌هایی از فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار است که در آنها به ترتیب سازه‌های مفعول صریح، مفعول غیرمستقیم و محمول جایگاه نخست را در جمله به خود اختصاص داده و چیدمان جمله را نشان‌دار نموده‌اند.

۱. خرمشهر را خدا آزاد کرد.

۲. برای هومان تو بهترین هدیه را تهیه کردی.

۳. سفارش می‌کند قرآن ما را به پرهیزگاری و ترس از خدا.

فرآیند مبتداسازی فارسی به دو نوع ضمیر گذار و غیرضمیرگذار متمایز می‌گردد. در فرآیند مبتداسازی ضمیر گذار، عنصری زبانی از جایگاه خود به ابتدای جمله حرکت می‌کند و در جایگاه اولیه عنصر جابه‌جاشده ضمیری که هم مرجع آن است جایگزین می‌گردد. جمله ۱ به عنوان نمونه‌ای از مبتداسازی ضمیر گذار است:

۴. کیف زپیش هومان بست.

در پژوهش حاضر مبتداسازی غیرضمیرگذار زبان فارسی بر پایه «دستور گفتمانی نقشی»^(۱)، مورد بررسی قرار می‌گیرد. تا به امروز، زبان‌شناسان سازوکارهای متنوعی را در قالب پیوستاری از رویکردهای نقش‌گرایی، بر اساس میزان اهمیت به نقش نسبت به صورت زبانی ارائه نموده‌اند. «د.گ.ن»^(۲)، رویکردی رده‌شناختی نقشی است که در میانه پیوستار دستورهای نقش‌گرا، از نقش‌گرایی افراطی تا متمایل به صورت‌گرایی قرار دارد. اگرچه د.گ.ن. در پیوستار رویکردهای نقش‌گرا قرار دارد، اما برای ویژگی‌های ساختی واحدهای زبانی نیز اهمیت قائل است. بررسی ساخت زبان در این دستور در چهار سطح بینافردی، بازنمودی، ساختواژی- نحوی و واجی صورت می‌گیرد. این دستور دارای روشی پویا در تعیین ترتیب سازه‌ای است. بدین ترتیب که جایگاه هیچ عنصر زبانی از قبل در ساختار جمله تعیین‌شده نیست، بلکه بر اساس لایه‌ای که در آن تولیدشده، نقش کاربردی و معنایی آن (بافت زبانی)، و با توجه به سایر عناصر بالادستی در سلسله‌مراتب لایه‌های دو سطح بینافردی و بازنمودی تعیین می‌گردد. لذا در د.گ.ن. به جای سه مقوله فاعل، مفعول، فعل، به ترتیب مفاهیم اثرگذار^۱، اثرپذیر^۱ و محمول^۲،

1. actor

ترتیب سازه‌های زبان‌های دنیا را تعیین می‌نمایند. با عنایت به اینکه حرکت سازه در د.گ.ن. فاقد اعتبار است و در روش پویای تعیین ترتیب سازه‌ای این دستور، عناصر زبانی به صورت اشتقاق در پایه تولید می‌گردند، بررسی پایه زایشی بودن فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی بر اساس د.گ.ن. مسئله اصلی پژوهش حاضر است. تعیین ترتیب سازه‌های فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار زبان فارسی و تنوع در جایگزینی سازه‌ها در ابتدای بند، نیز مسئله دوم مورد بررسی این پژوهش با اعمال سازوکارهای د.گ.ن. خواهد بود و نشان خواهیم داد که روش پویای این دستور در تعیین ترتیب سازه‌ای، قادر به تبیین ترتیب سازه‌ای عناصر در فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار خواهد بود. فرضیه پژوهش این است که در فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی نیز، تولید عناصر به صورت پایه زایشی صورت می‌گیرد و روش پویای این دستور در تعیین ترتیب سازه‌ای، قادر به تبیین ترتیب سازه‌ای عناصر در این فرآیند خواهد بود. روش انجام کار به صورت توصیفی-تحلیلی است و داده‌ها برگرفته از نمونه‌های منتخب از گفتار و متون نوشتاری فارسی است. در این پژوهش در ابتدا به بررسی مطالعات پیشین مرتبط با موضوع پرداخته خواهد شد. سپس در بخش چارچوب نظری، توصیفی اجمالی از د.گ.ن. ارائه و در ادامه و در بخش تحلیل داده‌ها به بررسی داده‌ها با اعمال سازوکارهای د.گ.ن. پرداخته خواهد شد و در نهایت نتایج ارائه می‌گردد.

۲. پیشینه تحقیق

بررسی پیشینه پژوهش حاضر در دو زمینه مبتداسازی و مطالعات مرتبط با د.گ.ن. صورت خواهد پذیرفت. در مبحث مبتداسازی، مطالعات متعددی در حوزه‌های مختلف صورت‌گرایبی و نقش‌گرایبی انجام شده که با عنایت به هدف این پژوهش و محدودیت حجم مقاله، ذیلاً به معرفی برخی از آنها پرداخته خواهد شد.

۲-۱. مطالعات در حوزه مبتداسازی

دبیرمقدم (۱۳۶۹)، در مقاله‌ای به بررسی توزیع حرف نشانه «را» در زبان فارسی پرداخته و رفتارهای متفاوت «را» را در نقش‌های گوناگون نحوی و جملات نشان‌دار فارسی بررسی و تحلیل نموده است. نگارنده پس از اشاره به سیر تحول این حرف از فارسی باستان تا فارسی معاصر، به نقش این عنصر زبانی در فرآیند مبتداسازی اشاره نموده است. به عقیده وی، گروه‌های اسمی از جایگاه‌های متفاوت نحوی در جمله، با اعمال فرآیند مبتداسازی ضمیر گذار و ضمیر ناگذار، می‌توانند با همراهی «را» در جمله مبتدا

1. undergoer
2. predicate

واقع گردند. لذا از این نشانه به عنوان نشانه مبتدای ثانویه یاد کرده و بیان می‌دارد علاوه بر اینکه «را» در فارسی نشانه مفعول صریح است، در حوزه کلام، نشانه مبتدای ثانویه نیز هست. زندی و روشن (۱۳۸۲)، کاربرد انواع گروه‌های اسمی در جایگاه مبتدا در جمله‌های نوشتاری کودکان فارسی‌زبان را تحلیل نموده‌اند. هدف نگارندگان از پژوهش ذکرشده، مشخص نمودن این است که در فارسی چه نوع عناصری در گروه‌های اسمی در جایگاه مبتدا واقع می‌شوند و نیز بررسی میزان وقوع هر کدام نسبت به سایر عناصر. داده‌ها در پژوهش مذکور، بر اساس مطالعه بر روی فراگیران دوره‌ی ابتدایی جمع‌آوری گردیده است. نتایج حاکی است که بسامد استفاده از جملات خبری، بیش از سایر جملات بوده و نیز اینکه فراوانی رخداد ضمیر و به‌ویژه ضمیر اول شخص (مفرد و جمع)، در جایگاه مبتدا بیش از سایر عناصر است. اروچی (۱۳۹۱)، در مقاله مرتبط با رساله دکتری خود، حرکت سازه به ابتدای جمله را در فارسی بررسی و نام‌گذاری این حرکت به عنوان مبتداسازی یا کانونی سازی را تحلیل نموده است. به اعتقاد وی، برخی از زبان‌شناسان، این فرآیند را مبتداسازی و برخی دیگر کانونی سازی دانسته‌اند که این گوناگونی مصادیق و نام‌گذاری‌ها، تشخیص نوع فرآیند مورد نظر را برای زبان‌شناسان با چالش روبرو ساخته است. نگارنده در این پژوهش، با بررسی ۱۰ فیلم‌نامه فارسی و ۱۲۲ جمله غیر تصادفی گزینش‌شده، داده‌ها را انتخاب و به صورت توصیفی-تحلیلی بررسی نموده است. عمده‌ترین نتیجه پژوهش فوق این بوده است که هرگونه حرکت سازه به ابتدای جمله صرفاً با انگیزه مبتداسازی بوده و لذا عنوان آن، فرآیند مبتداسازی است.

۲-۲. مطالعات در حوزه دستور گفتمانی نقشی

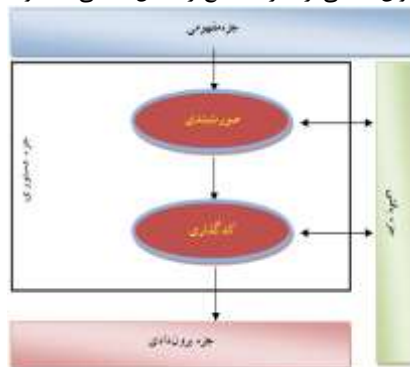
مولایی کوهبنانی (۱۳۹۶)، در رساله دکتری خود، ترتیب سازه‌ای بند بی‌نشان فارسی و همچنین فرآیند خروج دو سازه بند موصولی و گروه حرف اضافه‌ای اسمی را در زبان فارسی بر پایه د.گ.ن بررسی و تحلیل نموده است. وی، هدف از انجام پژوهش خود را بررسی میزان کارآمدی د.گ.ن در تعیین ترتیب سازه‌ای فارسی و نیز توجیه جایگاه پس فعلی بند موصولی و گروه حرف اضافه‌ای در این زبان، بیان نموده است. نتایج حاکی است که تعیین ترتیب سازه‌ای در فارسی با به‌کارگیری سازوکارهای د.گ.ن و نیز با عنایت به بهره‌گیری این زبان از شیوه نگاشت ساختواژی- نحوی روی قالب بند در این دستور، مؤثرتر و کارا تر بوده و نیز خروج بند موصولی و قرارگیری این سازه و گروه‌های حرف اضافه‌ای اسمی به جایگاه پس‌فعلی، با اعمال ساختار سلسه‌مراتبی بالا به پایین این دستور، قابل توجیه و تبیین خواهد بود. مولایی کوهبنانی، علیزاده و شریفی (۱۳۹۹)، فرآیند خروج بند موصولی را بر پایه د.گ.ن تبیین نموده‌اند. نگارندگان هدف از انجام

این پژوهش را تبیین قرارگیری بند موصولی در جایگاه پس‌فعلی زبان فارسی بر پایه د.گ.ن بیان نموده‌اند. در این پژوهش، تحلیل داده‌ها در دو حوزه مورد بررسی قرار گرفته است. نخست نحوه تولید بند موصولی بر پایه د.گ.ن. نتایج این حوزه حاکی است، د.گ.ن از ویژگی سنگینی سازه در توجیه نحوه نگاشت عناصر در حالت پس‌فعلی استفاده می‌نماید. حوزه دوم شامل تبیین علت وجود هم‌زمان دو ساخت پس‌فعلی و پیش‌فعلی بند موصولی در فارسی است. نتایج در این حوزه حاکی است، د.گ.ن از مبحث رقابت دو اصل پردازشی تمامیت دامنه و کاستن دامنه بهره می‌برد. چنانچه اصل تمامیت دامنه در این رقابت پیروز گردد، بند موصولی در کنار هسته اسمی نگاشت می‌یابد و در صورت پیروزی اصل کاستن دامنه، بند موصولی در انتهای جمله ظاهر خواهد شد.

۳. چارچوب نظری

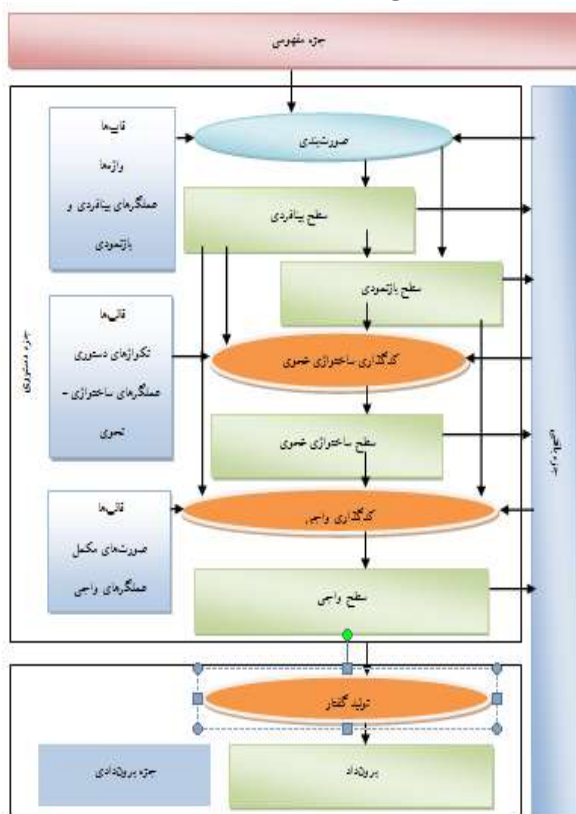
چارچوب نظری پژوهش حاضر یکی از جدیدترین رویکردها در حوزه زبانشناسی نقش‌گرا است. د.گ.ن، بخشی از نظریه جامع‌تر تعامل کلامی^۱ است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱) و متشکل از چهار جزء عمده مفهومی^۲، دستوری^۳، بافتی^۴ و برون‌دادی^۵ است. شکل (۱)، کلیات این دستور را به عنوان بخشی از نظریه جامع‌تر تعامل کلامی، نشان می‌دهد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۶). در شکل (۲) نیز نمای کلی این دستور نمایش داده شده است.

شکل (۱): د.گ.ن. به عنوان بخشی از نظریه جامع‌تر تعامل کلامی (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۶)

1. Verbal Interaction
2. conceptual component
3. grammatical component
4. contextual component
5. output component

شکل (۲): نمای کلی از د.گ.ن. (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۳)

جزء مفهومی معطوف به نیت ارتباطی در تولید گفتار است. این جزء، تشکیل‌دهنده بخش نخستین نظریه تعامل کلامی است که در آن نیت ارتباطی سخنگو شکل گرفته و وارد جزء دستوری می‌شود (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۷). جزء دستوری به چگونگی صورت‌بندی و کدگذاری در تولید گفتار بر اساس نیت ارتباطی می‌پردازد. این جزء، اصلی‌ترین جزء نظریه تعامل کلامی است که شاکله اصلی د.گ.ن. نیز است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۶). سطوح تشکیل‌دهنده این جزء سطوح بینافرادی^۱، بازنمودی^۲، ساختار نحوی- نحوی^۳ و واجی^۴ هستند و تولید گفتار در لایه‌های سلسله‌مراتبی این سطوح شکل می‌گیرد. جزء بافتی در برگیرنده تمامی عناصری است که قابل ارجاع در گفتمان

1. interpersonal level
2. representational level
3. morphosyntactic level
4. phonological level

یا به جهان اطراف است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۰). جزء برون‌دادی همان‌گونه که از نامش پیداست، گفتار را به شکل صدا، نوشتار و یا علائم نمایان می‌سازد.

۳-۱. سطح بینافردی

این سطح، مربوط به توصیف کاربردشناختی گفتار است. سطح بینافردی، نخستین و بالاترین سطح عملیات تولید گفتار در د.گ.ن است که عناصر تشکیل‌دهنده در تعامل بین سخنگو و مخاطب را در یک تعامل کلامی تحلیل می‌نماید (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۵). لایه‌های سلسله‌مراتبی سطح بینافردی را لایه‌های اقدام گفتاری^۱، کنش گفتمانی^۲، محتوای ارتباطی^۳، مشارکان^۴، کنش منظوری^۵ و کنش‌های فرعی ارجاعی^۶ و ذاتی^۷ تشکیل می‌دهند. بر اساس هنگولد و مکنزی، (۲۰۰۸: ۵۰)، اقدام گفتاری با نماد (M_i) ، بزرگ‌ترین واحد ارتباطی در د.گ.ن است. هر اقدام گفتاری دارای یک هسته است که می‌تواند یک یا چند کنش گفتمانی را شامل شود. به اعتقاد هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۵۳)، چنانچه اقدام گفتاری شامل بیش از یک کنش گفتمانی باشد، دو نوع رابطه بین کنش‌های گفتمانی آن وجود دارد. نخست رابطه برابری^۸ که در آن کنش‌های گفتمانی یک اقدام گفتاری نقش ارتباطی یکسانی دارند. به عنوان مثال:

۵. الف) دیروز در لیگ فوتبال اسکاتلند چه گذشت؟

ب) سلتیک برد و رنجرز بازی را واگذار کرد.

اقدام گفتاری «۵. الف» محرکی جهت ایجاد اقدام گفتاری «۵. ب» است و این اقدام گفتاری «۵. ب» دارای دو کنش گفتمانی است با خط آهنگ و موقعیت ارتباطی یکسان. تحلیل اقدام گفتاری «۵. ب» به صورت ذیل خواهد بود:

$(M_i) [(A_i) - رنجرز بازی را واگذار کرد - (A_i)] - (M_i) - 5$
 $[(A_i)$

و دیگری رابطه وابستگی^۹، زمانی بین کنش‌های گفتمانی یک اقدام گفتاری برقرار می‌شود که سخنگو موقعیت ارتباطی غیر یکسانی را برای آن کنش‌های گفتمانی تعیین

1. move
2. discourse acts
3. communicated content
4. participants
5. illocution
6. reference(R1)
7. ascription(T1)
8. equipollence
9. dependence

می‌نماید. در این حالت، یک کنش گفتمانی اصلی و مابقی کنش‌های گفتمانی تابع^۱ تلقی می‌شوند که دارای نقش تأثیر کلامی^۲ خواهند بود. این نقش‌ها می‌توانند شامل نقش‌های انگیزی^۳، برخلاف انتظار^۴، محوریت^۵، تصحیح^۶ و توضیح حاشیه‌ای^۷ باشند.

۶. مراقب باشید، زیرا امتحان حاوی سؤالات انحرافی خواهد بود.
در جمله ۶، راهبرد ارتباطی سخنگو در سطح بینافردی بر محوریت «هشدار» است. حضور حرف ربط «زیرا» بیانگر این مطلب است که کنش گفتمانی دوم تابع کنش گفتمانی اول است و انگیزه سخنگو جهت بیان کنش منظوری امری است. تحلیل این اقدام گفتاری در زیر نشان داده شده است:

$(M_I) [Motiv] (A_I)$ - زیرا امتحان حاوی سؤالات انحرافی خواهد بود $-(A_I) (A_I)$

۶- $(M_I: [(A_I-$ مراقب باشید $-)$

کنش گفتمانی با نماد (A_i) واحد تحلیل در د.گ.ن و کوچک‌ترین واحد قابل تشخیص در یک فرآیند ارتباطی است. بر اساس هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۶۳)، قاب اصلی یک کنش گفتمانی به ترتیب ذیل است:

$(\pi A_i: [(F_i) (P_1)_S (P_2)_A (C_1) \Phi] (A_i): \Sigma (A_i))$

که در آن عملگر با نماد (π) و توصیف‌گر با (Σ) نشان داده شده است. کنش منظوری با نماد (f_i) ، در یک کنش گفتمانی، ویژگی‌های صوری و واژگانی آن کنش گفتمانی است که دستیابی به نیت ارتباطی را محقق می‌سازد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۶۸). انگاره کلی یک کنش منظوری ساختار ذیل است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۶۹):

$(\pi F_1: / ILL (F_1): \Sigma (F_1) \blacklozenge (3)$

مشارکان در یک تعامل کلامی عبارت‌اند از سخنگو $(P_1)_S$ و مخاطب $(p_2)_A$ که به ترتیب نقش‌های معنایی اثرگذار و دریافت‌کننده^۸ را دارند. به اعتقاد هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۱۷۵)، ضمایر در سطح بینافردی با ویژگی‌های $([-s,+A]_A, [+s,-A]_S)$ و در سطح ساختواژی-نحوی به صورت تکواژهای دستوری تظاهر می‌یابند. ساختار کلی مشارکان به صورت زیر قابل نمایش است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۸۴):

$(\pi P_1: \emptyset / (P_1): \Sigma \blacklozenge (P_1))$

1. subsidiary
2. rhetorical
3. motivation
4. concession
5. orientation
6. correction
7. aside
8. recipient

محتوای ارتباطی که تداعی یک ماهیت در ذهن مخاطب قبل از شکل‌گیری واژگان است،^(۴) به اعتقاد هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۸۷)، پیامی است که سخنگو قصد دارد در فرآیند ارتباط زبانی، در مخاطب تداعی نماید. هسته محتوای ارتباطی دربرگیرنده دو نوع کنش فرعی است. نخست کنش فرعی ذاتی (T_1) که تلاش سخنگو در جهت تداعی یک ویژگی در ذهن مخاطب است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۸۸)، دوم کنش فرعی ارجاعی (R_1) که تلاش سخنگو در جهت تداعی یک مصداق در جهان خارج در ذهن مخاطب است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۸۸). انگاره محتوای ارتباطی به صورت ذیل ارائه می‌شود (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۸۸):

$$(\pi C_1: [\dots (T_1)^N (R_1)^N \dots] (C_1): \Sigma (C_1))$$

که در آن N بزرگ‌تر یا مساوی تھی ولی مستلزم حداقل یک کنش فرعی است

۲-۳. سطح باز نمودی

این سطح مربوط به وجه معناساختی گفتار است. سطح باز نمودی اطلاعات مورد نیاز برای انتقال نیت ارتباطی سخنگو به مخاطب را جهت انتقال پیام، تحلیل می‌نماید (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۵). محتوای گزاره‌ای^۱، اپیزود^۲، وضعیت رویداد^۳، ویژگی^۴ و موجودیت^۵، لایه‌های سلسله‌مراتبی این سطح را تشکیل می‌دهند.

محتوای گزاره‌ای با نماد (P_i)، ساختی ذهنی است که در ظرف مکان و زمان نمی‌گنجد بلکه در ذهن پرورنده می‌شود. این مفهوم می‌تواند واقعی بوده، آنگاه که به دانش و یا اعتقادی خردمندانه در مورد جهان واقعی دلالت کند و یا می‌تواند غیر واقعی باشد، آنگاه که به امید و یا آرزویی در جهان خیالی دلالت داشته باشد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۴۴).

۷. محسن امیدوار است که «مادرش به ملاقاتش خواهد آمد».

۸. دلیل اصلی نیامدن محسن به مهمانی این بود که «ممکن بود مادرش به ملاقاتش بیاید».

در این دو مثال محتوای گزاره‌ای که داخل گیومه قرار گرفته است، به «محسن» نسبت داده شده است. اپیزود با نماد (ep_i)، یک یا چند وضعیت رویداد است که از لحاظ معنایی دارای انسجام هستند. انگاره کلی این لایه به شکل ذیل است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۵۷):

$$(\pi ep_1: [(e_1) \dots (e_{1+N})]_{\{\Phi\}}] (ep_1): [\sigma (ep_1)_{\Phi}])$$

1. propositional content
2. episode
3. states-of-affairs
4. property
5. individuals

وضعیت رویداد با نماد (e_i) ، ماهیت‌هایی هستند که در ظرف زمان نسبی^۱ قرار می‌گیرند و بر اساس واقعیت ارزیابی می‌گردند و لذا بر اساس همین ویژگی زمانی^۲، وضعیت رویداد از مقوله‌های معنایی موجودیت از یک سو و محتوای گزاره‌ای از سوی دیگر متمایز می‌گردد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۶۶). نمای کلی قاب وضعیت امور به شکل ذیل است (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۶۶):

$$(e_1)_{\Phi} [[(f_1)_{\Phi}] \dots [(f_{1+N})_{\Phi}]]$$

نقش مشارکان در یک وضعیت رویداد بر اساس نوع آن وضعیت رویداد تعیین می‌گردد که در واقع همان نقش‌های معنایی شامل اثرگذار (A)، اثرپذیر (U) و جایگاه^۳ (L) هستند که در دستور سنتی معرفی شده‌اند. ویژگی‌های واژگانی با نماد (f_i) ، به صورت خلاصه شده «ویژگی» بیان می‌شوند. ویژگی، مهم‌ترین واحد مطالعه در سطح بازنمودی است که اطلاعات مربوط به ماهیت‌ها را ارائه می‌نماید. این اطلاعات به وسیله واژگان که به عنوان هسته در ویژگی‌ها عمل می‌کنند، اختصاص می‌یابند (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۲۱۵). واژگانی که به جهت توصیف ویژگی، به عنوان هسته عمل می‌نمایند می‌توانند سه گروه از عناصر زبانی را توصیف کنند. ویژگی‌هایی که با هسته‌های فعلی همراه می‌شوند و نقش ویژگی واژگانی محمول را دارند. ویژگی‌هایی که با هسته‌های اسمی همراه می‌شوند و نقش ویژگی عناصر مستقر در جایگاه موضوع را دارند. ویژگی‌هایی که با هسته‌های توصیفی همراه می‌شوند و به عنوان هسته توصیف‌گر شناخته می‌شوند. به اعتقاد هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۲۲۷)، ویژگی‌ها بر اساس جدول (۱) عنوان‌بندی می‌شوند؛

جدول (۱): ویژگی‌های واژگانی

توصیف‌گر ویژگی در هسته کنش فرعی ذاتی	توصیف‌گر ویژگی در هسته کنش فرعی ارجاعی	توصیف‌گر ویژگی در هسته کنش فرعی ارجاعی	توصیف‌گر ویژگی در هسته کنش فرعی ذاتی
قید (Adv)	اسم (N)	صفت (Adj)	فعل (V)
Adverb	Noun	Adjective	Verb

موجودیت، عناصر معنایی که با متغیر (X_1) معرفی می‌شوند، ماهیت‌هایی^۴ ملموس و مادی هستند. در تعریف موجودیت، چنین عنوان می‌گردد که بخشی از مکان را اشغال می‌نماید، به گونه‌ای که هیچ دو موجودیتی نمی‌توانند مکانی واحد را اشغال کنند

1. relative time
2. temporal feature
3. locative
4. entities

(هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۲۳۶). انگاره ساختار لایه‌های سطح بازنمودی به صورت ذیل است:

$$(\pi v_1: [h(v_1)_\Phi]: [\sigma(v_1)_\Phi])$$

که در آن

Φ = نشانه عملگر / π = توصیف‌گر / σ = هسته / h = متغیر / v = نقش

۳-۳. سطح ساختواژی-نحوی

این سطح مربوط به وجه نحوی و ساختواژی گفتار است. سطح ساختواژی-نحوی، واحدهای زبانی نظیر جمله، بند، گروه و واژه را به چرخه تولید گفتار وارد می‌نماید. در واقع مفاهیم زبانی تولیدشده در سطوح اول و دوم، در این سطح به ساخت زبانی مبدل می‌گردند و لذا عناصر شکل‌گرفته، در این سطح چینش یافته و ترتیب سازه‌ای عناصر تعیین می‌گردد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۷). وظیفه سطح ساختواژی-نحوی این است که ورودی‌های دوگانه سطح بینافردی و سطح بازنمودی را در ساختاری واحد ادغام نماید تا در سطح بعدی به ساختار واجی تبدیل شده و در نهایت در جزء برون‌دادی، منجر به تولید گفتار گردد. به عبارت دیگر، سطح ساختواژی-نحوی انعکاس‌دهنده اطلاعات درون‌دادی^۱ از عملیات صورت‌بندی است و هیچ‌گونه اطلاعات معنایی یا کاربردی به آنها اضافه نخواهد کرد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۲۸۲).

نگاشت عملیات صورت‌بندی سطوح بینافردی و بازنمودی روی قالب‌های ساختواژی-نحوی تحت حاکمیت سه اصل تصویرگونی^۲، تمامیت دامنه^۳ و ثبات نقشی^۴ صورت می‌پذیرد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۲۸۳). اصل تصویرگونی، نظارت بر حفظ تناظر در نگاشت ترتیب و توالی شکل‌گیری اقدام گفتاری و کنش‌های گفتمانی سطح بینافردی و گزاره‌ها و اپیزودهای سطح بازنمودی بر سطح ساختواژی-نحوی را بر عهده دارد.

۹. مسابقه‌ای (شروع A_I) که ساعت ۷:۳۰ شروع شد (A_I)، با نتیجه مساوی

به پایان رسید (خاتمه A_I).

در مثال ۹، اصل تصویر گونگی به جهت برجسته نمودن بخشی از اطلاعات، با نگاشت عبارت زبانی اضافه‌تر در سطح ساختواژی-نحوی، نقض گردیده است. بر اساس اصل تمامیت دامنه، عناصر زبانی که در سطح بینافردی و بازنمودی متعلق به هم هستند، می‌بایست در سطح ساختواژی-نحوی نیز در مجاورت یکدیگر نگاشت یابند. این

1. input
2. iconicity
3. domain integrity
4. functional stability

امر بیانگر این مطلب است که رابطه تناظر یک به یک سلسله‌مراتبی سطوح درون‌دادی د.گ.ن، در سطح ساختواژی-نحوی نیز برقرار است. از آنجایی که این اصل نیز متأثر از قوانین بینا زبانی است، گاهی بنا به ضرورت در برخی زبان‌ها نقض می‌گردد. به عنوان مثال در زبان انگلیسی راهبرد سؤالی کردن و یا اضافه کردن قید، موجب نقض این اصل می‌گردد که در مثال زیر مشخص است:

10. Are you going to town?

در جمله ۱۰ اصل تمامیت دامنه در عبارت فعلی «are going (vp)» با قرارگیری «are» در ابتدای جمله، نقض گردیده است.

بر اساس اصل ثبات نقشی، سازه‌هایی که دارای مشخصه‌های یکسانی هستند، چه در سطح بینافردی و چه در سطح بازنمودی، باید در سطح ساختواژی-نحوی نیز در جایگاهی یکسان در ارتباط با سایر مقوله‌ها جایگذاری گردند، (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۲۸۶).

تأثیر اصل تصویر گونگی، تمامیت دامنه و ثبات نقشی و حفظ این اصول در مواردی امکان‌پذیر است که روابط زبانی این سطوح، اساساً به ساده‌ترین و پایدارترین شکل ممکن باشد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۲۸۷)، در صورتی که در اغلب زبان‌های دنیا، این حالت پایداری بسیار نادر است و طیفی از مشخصه‌های زبانی و بافتی خاص سبب می‌شود که نگاشت واقعی از سطح بینافردی و بازنمودی به سطح ساختواژی-نحوی با تغییراتی روبرو شده و اصول ذکر شده نقض گردند. مشخصه «تأکید^۱» یکی از این عوامل است که سبب جابجایی سازه‌ها به هنگام نگاشت در سطح ساختواژی-نحوی می‌شود و از آنجا که این امر، موضوع بحث پژوهش حاضر است مفصل‌تر به آن پرداخته خواهد شد. عناصر زبانی پس از عبور از سطوح بینافردی و بازنمودی، بر روی قالب‌های ساختواژی-نحوی نگاشت می‌یابند. در عملیات کدگذاری، هر قالب ساختواژی-نحوی می‌تواند از چهار جایگاه مطلق^۲: ابتدایی^۳، ثانویه^۴، میانی^۵ و پایانی^۶ و نیز بی‌نهایت جایگاه نسبی^۷ تشکیل گردد که در صورت اشغال جایگاه‌های مطلق در عملیات کدگذاری، اضافه می‌گردند (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۳۴۱)، بدین ترتیب که جایگاه مطلق ابتدایی

1. focus

1. absolute position

2. initial position (p1)

3. second position (p2)

4. medial position (pm)

5. final position (pf)

6. relative position

و ثانویه، با اضافه شدن جایگاه‌های نسبی، قابل گسترش به سمت راست، جایگاه مطلق میانی به هر دو سمت راست و چپ و جایگاه مطلق پایانی به سمت چپ خواهند بود (جدول (۲)).

جدول (۲): چینش جایگاه‌های مطلق و نسبی در د.گ.ن

P^1	P^{1+1} P^2	P^{1+2} P^{2+1} etc.	etc. P^{2+2} P^{M-2}	etc. P^{M-1}	P^M	P^{M+1} etc.	P^{M+2} P^{F-2}	etc. P^{F-1}	P^F

۳-۴. سطح واجی

سطح واجی مربوط به وجه واج‌شناختی گفتار است. این سطح، پایین‌ترین سطح د.گ.ن بوده و اطلاعات سطوح قبل در این سطح در قالب برون‌داد واجی متجلی می‌گردد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۷). سطح واجی نیز به مانند سایر سطوح بالادستی خود، دارای ساختاری سلسله‌مراتبی است و این در راستای همان اصول واج‌شناسی زبرزنجیری است.

۴. تحلیل داده‌ها

در این بخش از پژوهش سازوکارهای د.گ.ن. را بر ترتیب سازه‌ای نمونه‌هایی از مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی از جایگاه‌های مفعول صریح، مفعول غیرمستقیم و محمول بررسی می‌نماییم. مثال زیر را در نظر بگیرید:

۱۱. الف) خدا خرمشهر را آزاد کرد. (حالت بی‌نشان)

ب) خرمشهر را خدا آزاد کرد. (حالت نشان‌دار)

جمله (۱۱.ب) نمونه‌ای از فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار است که در آن طبق دیدگاه سنتی، سازه مفعول مستقیم به جهت تأکید و برجسته‌سازی، نه در جایگاه بی‌نشان خود بلکه در ابتدای جمله قرار گرفته است. بر اساس سلسله‌مراتب تولید گفتار در د.گ.ن.، برای تولید این جمله، در ابتدا لایه‌های سطح بینافردی با تولید لایه اقدام گفتاری که حاوی یک کنش گفتمانی است به شرح ذیل شکل می‌گیرد^(۵).

$$M_i: [(A_i - \text{خدا خرمشهر را آزاد کرد} - \text{آزاد کردن})^{(۶)}] (M_i)$$

سپس تولید لایه کنش گفتمانی و محتویات آن صورت می‌پذیرد. در ابتدا در لایه کنش منظوری تحلیل نیت ارتباطی سخنگو انجام و به صورت هم‌زمان لایه مشارکان نیز در تعامل کلامی فوق مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در نهایت باز هم به صورت هم‌زمان، لایه محتوای ارتباطی به تحلیل پیام مورد نظر سخنگو قبل از شکل‌گیری معنا و واژگان می‌پردازد. مراحل تولید کنش گفتمانی فوق به شرح ذیل خواهد بود:

$A_i: [(F_i: DEC) (P_i)_S (P_j)_A (C_i - \text{خدا خرمشهر} \bullet \text{آزاد کردن} -)](A_i)$

در مرحله سوم، لایه کنش‌های فرعی ذاتی و ارجاعی از درون لایه محتوای ارتباطی تولید می‌گردند. بدین ترتیب که ابتدا کنش فرعی ذاتی مربوط به عنصر زبانی «آزاد کردن»، سپس کنش فرعی ارجاعی مربوط به عنصر زبانی «خدا» و در نهایت کنش فرعی ارجاعی مربوط به عنصر زبانی «خرمشهر» تولید می‌گردند. لازم به توضیح است که تولید واژگان قاموسی و کنش‌های فرعی ذاتی که حاوی معنا هستند در سطح بازنمودی که سطحی معناساختی است صورت می‌گیرد ولی در پژوهش حاضر به جهت درک روشن‌تر، صورت واژگانی این عناصر زبانی در تحلیل سطح بینافردی گنجانده شده است. مراحل تولید این لایه به شرح ذیل است:

$C_i: [(T_i: -) (R_i: [-S, -A] - \text{خدا} -) (R_j: +id - \text{خرمشهر} -)_{FOC}] (C_i)$

تحلیل لایه محتوای ارتباطی مثال (۱۱.ب)، نشان می‌دهد که کنش فرعی ارجاعی دوم یعنی «خرمشهر» در مرحله بینافردی مورد تأکید سخنگو قرار گرفته و برجسته‌سازی شده است. طبق اصول د.گ.ن، نقش کاربردی تأکیدی در کنش فرعی ارجاعی دوم در لایه محتوای ارتباطی سطح بینافردی، موجبات نقض اصل تصویرگونگی در حفظ تناظر در مرحله نگاشت آن بر روی قالب‌های ساختواژی- نحوی را در سطح سوم زبانی فراهم می‌آورد. مراحل تولید کنش گفتمانی مثال (۱۱.ب) در سطح بینافردی به شرح ذیل خواهد بود:

$IL: M_i: [(A_i: [(F_i: DEC) (P_i)_S (P_j)_A (C_i: [(T_i: -) (R_i: [-S, -A] - \text{خدا} -) (R_j: +id - \text{خرمشهر} -)_{FOC}])] (C_i)] (A_i)] (M_i)$

مرحله بعد نوبت به تولید لایه‌های سطح بازنمودی است. در ابتدا لایه محتوای گزاره‌ای که حاوی یک اپیزود است به شرح ذیل تولید می‌گردد:

$p_i: [(ep_i - \text{خدا خرمشهر} \bullet \text{آزاد کردن} - ep_i)](p_i)$

سپس در مرحله بعد محتویات لایه اپیزود به‌گونه‌ای که در زیر نمایش داده شده است برچسب معنایی دریافت می‌کنند:

$ep_i: - \text{past} - [(e_i - \text{خدا خرمشهر} \bullet \text{آزاد کردن} - e_i)](ep_i)$

مرحله سوم نوبت لایه ماهیت‌هاست. این لایه‌ها در رابطه سلسله‌مراتبی با یکدیگر نیستند بلکه به‌صورت خطی در این مرحله به‌صورت هم‌زمان برچسب معنایی دریافت می‌کنند. لایه‌های ویژگی، موجودیت، زمان و مکان از درون لایه وضعیت رویداد به شرح ذیل در سطح بازنمودی تولید می‌گردند:

$e_i: [(f_i - \text{آزاد کردن} - V) (x_i: (f_j: [-S, -A] N - \text{خدا} -)) A (x_j: (f_k: - \text{خرمشهر} - N)_{FOC} U)](e_i)$

همان‌گونه که تحلیل لایه وضعیت رویداد نشان می‌دهد، در ابتدا ویژگی فعلی عنصر زبانی «آزاد کردن»، و سپس ویژگی اسمی موجودیت عنصر زبانی «خدا» و به صورت هم‌زمان ویژگی اسمی موجودیت عنصر زبانی «خرمشهر» دارای برچسب معنایی شده و در این لایه تولید می‌گردند. مراحل تولید لایه‌های سطح بازنمودی کنش گفتمانی مثال (۱۱.ب) به صورت کلی به شرح زیر است:

RL: $p_i: [(ep_i: - \text{past-} [(e_i: [(f_i: \text{آزاد کردن-} V)(x_i: (f_j: [-S, -A]N\text{-} \text{خدا})) A (x_j: (f_k: - \text{خرمشهر-} N)_{\text{FOC}} U) (e_i))](ep_i)](p_i)$

خروجی این دو سطح، در نهایت وارد سطح ساختواژی- نحوی شده تا بر روی قالب‌های این سطح نگاشت شوند. جهت ثبت مراحل نگاشت عناصر زبانی کنش گفتمانی مثال (۱۱.ب) بر روی قالب‌های ساختواژی- نحوی، اشاره به این نکته ضروری است که طبق اصول د.گ.ن، اولویت ورود به قالب‌های ساختواژی-نحوی و تعیین ترتیب سازه‌ای با عناصر زبانی غیر اصلی (پیکربندی‌شده) و سپس با عناصر اصلی (سلسله‌مراتبی) است. بنابراین اولین گام در تعیین ترتیب سازه‌ای کنش گفتمانی (۱۱.ب) تفکیک عناصر زبانی اصلی از غیر اصلی است. در مثال (۱۱.ب)، تنها عنصر غیر اصلی، عنصر زبانی «را» است که عملگر معرفگی در لایه کنش فرعی ارجاعی محسوب می‌گردد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۲۰)، و تولید اولیه آن در سطح بینافردی صورت گرفته است و می‌باید اولین عنصر زبانی باشد که وارد قالب‌های ساختواژی-نحوی شده و نگاشت شود. عناصر اصلی نیز عبارت‌اند از: عنصر زبانی «آزاد کردن» با نقش محمول، «خرمشهر» با نقش اثرپذیر و «خدا» با نقش اثرگذار. با توجه به اینکه در حالت بی‌نشان زبان فارسی، محمول در جایگاه پایانی (P^F) و اثرگذار در جایگاه ابتدایی (P^1) قرار دارد به اعتقاد هنگولد و مکنزی (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۳۴۴)، و به نقل از مولایی کوهبنانی (۱۳۹۶: ۱۲۷)، در چنین زبان‌هایی، تولید عناصری که در سلسله‌مراتب سطوح زبانی قرار دارند، به صورت مرکزگرای^۱، یعنی از جایگاه‌های (P^M) و (P^2) و عناصری که در یک خط و به صورت پیکربندی‌شده هستند، به صورت مرکزگرای^۲ یعنی از جایگاه‌های حاشیه‌ای (P^1) و (P^F) صورت خواهد گرفت. به عبارتی در حالت بی‌نشان زبان فارسی، عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی، یعنی عنصر زبانی «را»، می‌باید در ابتدا وارد قالب‌های ساختواژی-نحوی شده و جایگاه حاشیه‌ای (P^M) را اشغال نماید. اما طبق اصول د.گ.ن، در حالت‌های نشان‌دار زبان‌ها، از جمله فرآیند مبتداسازی در زبان

1. centrifugal
2. centripetal

فارسی، و به جهت ملاحظات کلامی، اصول سه‌گانه حاکم برنگاشت عناصر در سطح ساختواژی-نحوی نقض می‌گردند و ترتیب ورودی از سطح بینافرادی و بازنمودی در نگاشت روی قالب‌های ساختواژی-نحوی، تناظر موجود را از دست داده و وارد جایگاهی غیرمتناظر در سطح ساختواژی-نحوی می‌گردند. لذا با توجه به توضیحات فوق، در مثال (۱۱.ب)، با عنایت به اینکه در سطح بینافرادی، سازه اثرپذیر مورد تأکید قرار گرفته و با نماد (FOC) برجسته شده است، به هنگام ورود به قالب‌های ساختواژی-نحوی، به جایگاهی غیرمتناظر با سطوح قبلی، وارد خواهد شد. لذا این عنصر زبانی تأکیدی، اگرچه عنصر زبانی اصلی در کنش گفتمانی فوق محسوب شده و می‌باید در مرحله دوم و پس از نگاشت عناصر غیر اصلی نگاشت شود، با توجه به اینکه در سطح بینافرادی مورد تأکید قرار گرفته و برجسته‌سازی شده است و با عنایت به اصول د.گ.ن (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۹۰)، که مبتنی بر آن عناصری که در سطح بینافرادی نقش تأکیدی و مبتدایی دریافت نمایند در اولویت ورود به قالب‌های ساختواژی-نحوی هستند، به صورت هم‌زمان با عنصر زبانی عملگر معرفگی در لایه کنش فرعی ارجاعی وارد جایگاه مطلق ابتدایی (P^1) گردیده و در مرحله بعد، در انتظار نگاشت سایر عناصر اصلی می‌ماند. نکته اینکه تولید نهایی عملگر لایه کنش فرعی ارجاعی در سطح ساختواژی-نحوی صورت می‌گیرد و این عنصر زبانی، پس از کسب جایگاه خود که در مرحله بینافرادی رزرو^۱ شده است، در اینجا صورت واژگانی پیدا می‌نماید. بنابراین نگاشت عناصر در مرحله نخست به شرح ذیل صورت خواهد گرفت.

جایگاه	P^1
عنصر زبانی و نقش	$(R\pi)$ را (U) خرمشهر

با تعیین جایگاه این دو عنصر زبانی، در مرحله بعد نوبت به نگاشت عناصر اصلی اثرگذار و محمول می‌رسد که در جایگاه‌های خود مستقر گردند. با عنایت به وجود مطابقه محمول و اثرگذار در زبان فارسی، ترتیب ورود به صورت محمول، اثرگذار خواهد بود (مولایی کوهبنانی، ۱۳۹۶: ۱۲۸). در این مرحله ابتدا محمول، در جایگاه (P^F) مستقر می‌گردد. به دنبال محمول، اثرگذار به جهت مطابقه وارد قالب‌های ساختواژی-نحوی شده و جایگاه (P^M) را پر می‌نماید. لذا نگاشت عناصر زبانی کنش گفتمانی مثال ۷.ب در پایان این مرحله به شرح ذیل خواهد بود.

1. placeholder

ML:

جایگاه	P ^I	P ^M	P ^F
عنصر زبانی و نقش	(Rπ) را (U)خرمشهر	(A)خدا	(Pred)آزاد کردن
ترتیب ورود	1	3	2

۱۲. برای هومان تو بهترین هدیه را تهیه کردی

تفاوت مثال ۱۲ با نمونه شماره (۱۱.ب) اضافه شدن سازه‌ای است که در دستور سنتی به عنوان مفعول غیرمستقیم شناخته می‌شود و در این مثال سازه مبتدا واقع شده است. از این لحاظ جمله‌ای نشان‌دار در فارسی محسوب می‌گردد. این سازه دارای نقش بهره‌ور بوده و توصیف‌گر لایه ویژگی محسوب می‌گردد. قبل از تحلیل مراحل تولید کنش گفتمانی ۱۲، ذکر چند نکته جهت درک بهتر تحلیل این کنش گفتمانی ضروری به نظر می‌رسد. نخستین نکته اشاره به برخی عناصر نظیر وندها و واژگان دستوری همچون: «برای، از، تا و غیره»، نشانه معرفگی «را»، نشانه‌های جمع فارسی «ان، ها»، نشانه نکره فارسی «ی» و نظایر این‌گونه عناصر زبانی است، که نمونه‌ای از آن در این مثال دیده می‌شود. طبق اصول د.گ.ن. (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۱۲)، این‌گونه عناصر در سطح سوم زبانی و به هنگام نگاشت بر روی قالب‌های ساختواژی-نحوی تظاهر می‌یابند، زیرا تأثیری در معنای کنش گفتمانی مربوطه ندارند. این در صورتی است که واژگان قاموسی که تأثیرگذار در معنای کنش گفتمانی هستند، در سطح دوم زبانی که مربوط به وجه معناشناختی است، یعنی سطح بازنمودی، تولیدشده و برچسب معنایی دریافت می‌نمایند و به هنگام ورود به سطح سوم، یعنی سطح ساختواژی-نحوی، تنها تعیین جایگاه می‌گردند. د.گ.ن.، واژگان دستوری را به دو گروه تقسیم‌بندی نموده است. گروه اول، واژگان دستوری که در تعیین ترتیب سازه‌ای بند تأثیرگذارند، نظیر عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی «را»، عملگر نشانه نکره لایه کنش فرعی ارجاعی «ی»، عملگرهای نشانه جمع لایه موجودیت «ان، ها» و عملگر نشانه استمرار لایه وضعیت رویداد «می». نگاهی به محل تولید اولیه واژگان دستوری مذکور نشان می‌دهد که این عناصر در عملگر یکی از لایه‌های سطوح بینافردی یا بازنمودی که سطوح اولیه د.گ.ن. هستند، ظهور یافته و لذا مؤثر در ترتیب سازه‌ای کنش‌های گفتمانی محسوب می‌گردند. ظهور نهایی واژگان دستوری فوق در سطح سوم زبانی، یعنی سطح ساختواژی-نحوی صورت می‌پذیرد. گروه دوم، واژگان دستوری هستند که در تعیین ترتیب سازه‌ای بند بی‌تأثیرند به مانند «برای، از، تا و ...». این‌گونه واژگان دستوری، هیچ‌گونه تأثیری در ترتیب سازه‌ای کنش‌های گفتمانی نداشته و مستقیماً در سطح سوم یعنی سطح

ساختواژی- نحوی تولید و وارد قالب‌های زبانی می‌گردند. بنابراین، طبق اصول د.گ.ن، تولید نهایی کلیه واژگان دستوری در سطح ساختواژی- نحوی بوده با این تفاوت که واژگان دستوری که تولید اولیه آنها در دو سطح ابتدایی بینافردی و بازنمودی به عنوان عملگر یکی از لایه‌های این سطوح است، اگرچه در این دو سطح ابتدایی تظاهر واژگانی ندارند، اما به صورت رزرو جایگاه، در این دو سطح زبانی جایگاه خود را رزرو می‌نمایند و در سطح ساختواژی- نحوی با داشتن مجوز ورود به همین جایگاه، تظاهر واژگانی می‌یابند. این بند از اصول د.گ.ن، این دوگانگی را که چرا برخی واژگان دستوری نظیر «را»، در تحلیل‌ها، در سطوح ابتدایی زبانی تولید اولیه دارند ولی برخی دیگر نظیر «برای» در مثال ۱۲ تولید اولیه ندارند را برطرف می‌سازد.

نکته دوم در مورد شناسه‌های فعلی موجود در زبان فارسی است که نظام مطابقه فعل و فاعل را در زبان فارسی تشکیل می‌دهند. بر اساس هنگولد و مکنزی (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۳۵۰)، برقراری نظام مطابقه در د.گ.ن، پس از تعیین آرایش سازه‌ای و به عنوان عملیات نهایی کدگذاری ساختواژی-نحوی صورت می‌پذیرد. لذا این‌گونه عناصر زبانی موجود در بند، به هنگام ورود به قالب‌های ساختواژی-نحوی و تعیین آرایش سازه‌ای روی قالب‌ها به چشم می‌خورند و چون مبحث مطابقه، موضوع بحث پژوهش حاضر محسوب نمی‌گردد، برای آنها صورت مصدری محمول در قالب بند برگزیده شده است. نکته سوم در مورد جایگاه تولید توصیف‌گر لایه ویژگی، یعنی گروه حرف اضافه‌ای «برای هومان» است، که با توجه به اینکه به عنوان توصیف‌گر لایه ویژگی عمل می‌نماید، طبیعتاً می‌بایست در سطح دوم زبانی، یعنی سطح بازنمودی مطرح باشد. اما طبق اصول د.گ.ن. (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۹۰)، اختصاص هر نوع نقش تأکیدی، از جمله جایگاه نشان‌دار در فرآیند مبتداسازی، در سطح بینافردی صورت می‌پذیرد. بنابراین در مثال ۱۲، توصیف‌گر لایه ویژگی که در حالت بی‌نشان در سطح بازنمودی تولید می‌گردد، با عنایت به دریافت نقش تأکیدی، در سطح بینافردی و در لایه محتوای ارتباطی تولیدشده و با نقض اصل تصویرگونگی، در اولویت ورود به قالب‌های ساختواژی- نحوی در سطح سوم قرار می‌گیرد. با استناد به توضیحات فوق، مراحل تولید این کنش گفتمانی را به شرح ذیل نمایش خواهیم داد. در ابتدا، تولید لایه‌های سطح بینافردی به نحوی که در زیر آمده است به انجام می‌رسد. در مرحله اول، تولید محتویات لایه اقدام گفتاری صورت می‌گیرد:

$$M_i: [(A_i) - (\text{تو هدیه} \bullet \text{تهیه کردن} - A_i)](M_i)$$

در مرحله دوم، محتویات لایه کنش گفتمانی به شرح ذیل قابل نمایش است:

$A_i: [(F_i: DEC) (P_i)_S (P_j)_A (C_i - \text{کردن-تهیه هومان} \bullet)](A_i)$

مرحله سوم نوبت تولید محتویات لایه محتوای ارتباطی به شکل زیر است:

$C_i: [(T_i: - \text{کردن-تهیه} (R_i: [-S,+A] - \text{تو-})) (R_j: +id: - \text{هدیه-}) R_k: (+id: - \text{هومان-})_{FOC}] (C_i)$

تولید کنش گفتمانی ۱۲ در سطح بینافردی به صورت کلی به شرح زیر نمایش داده شده است:

$IL: M_i: [(A_i: [(F_i: DEC) (P_i)_S (P_j)_A (C_i: [(T_i: - \text{کردن-تهیه} (R_i: [-S,+A] - \text{تو-})) (R_j: (+id: - \text{هدیه-}) R_k: (+id: - \text{هومان-})_{FOC}]) (C_i)] (A_i)] (M_i)$

تولید لایه‌های سطح بازنمودی در مرحله اول با تولید محتویات لایه محتوای گزاره‌ای به صورت زیر انجام می‌پذیرد:

$P_i: [(ep_i) - \text{تو بهترین هدیه} \bullet \text{هومان تهیه کردن-} (ep_i)](p_i)$

در مرحله دوم، تولید محتویات لایه اپیزود به شرح ذیل شکل می‌گیرد:

$ep_i: - \text{past-} [(e_i) - \text{تو بهترین هدیه} \bullet \text{هومان تهیه کردن-} (e_i)](ep_i)$

مرحله سوم نوبت تولید محتویات لایه وضعیت رویداد به شرح ذیل خواهد بود:

$e_i: [(f_i: - \text{کردن-تهیه} V (x_i: (f_j: [-S,+A] N - \text{تو-})) A (x_j: [(f_k: - \text{هدیه-}) N (f_i: \text{بهترین} Adj)) U (x_k: [(f_m: - \text{هومان-})_{FOC} N])](e_i)$

تولید کنش گفتمانی ۱۲ در سطح بازنمودی به صورت کلی به شرح ذیل قابل نمایش است:

$RL: p_i: [(ep_i: - \text{past-} [(e_i: [(f_i: - \text{کردن-تهیه} V (x_i: (f_j: [-S,+A] N - \text{تو-})) A (x_j: [(f_k: - \text{هدیه-}) N (f_i: \text{بهترین} Adj)) U (x_k: [(f_m: - \text{هومان-})_{FOC} N])](e_i)](ep_i)](p_i)$

عناصر زبانی پس از گذر از این دو سطح، آماده ورود به سطح ساختواژی-نحوی جهت آرایش یافتن در جایگاه‌ها می‌گردند. در ابتدا تفکیک عناصر زبانی به غیر اصلی و اصلی صورت می‌گیرد. عناصر غیر اصلی در مثال ۱۲ به ترتیب لایه‌های سلسله‌مراتبی عبارت‌اند از:

- عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی، «را»

- توصیف‌گر صفتی لایه موجودیت، «بهترین»

- توصیف‌گر لایه ویژگی، «برای هومان»

عناصر اصلی نیز عبارت‌اند از:

- اثرگذار، «تو»

- اثرپذیر، «هدیه»

- محمول، «تهیه کردن»

با استناد به توضیحات ارائه شده، اولویت ورود به قالب‌های ساختاژی-نحوی، با عنایت به اعطای نقش کاربردی تأکیدی در سطح بینافردی، با توصیف‌گر لایه ویژگی، یعنی گروه حرف اضافه‌ای «برای هومان»، است که وارد جایگاه ابتدایی مطلق (P^1) شود.

جایگاه	P^1
عنصر زبانی و نقش	(fΣ) برای هومان

پس از آن نوبت به اولین عنصر غیر اصلی یعنی عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی می‌رسد که به استناد توضیحات ارائه شده در مثال (۱۱.ب)، جایگاه حاشیه‌ای (P^M) را به خود اختصاص می‌دهد و در مرحله بعد منتظر می‌ماند تا عنصر اصلی اثرپذیر هم‌نشینش گردد. با شکل‌گیری جایگاه مطلق (P^M)، جایگاه‌های نسبی (P^{M+1} و P^{M-1}) آماده میزبانی از سایر عناصر غیر اصلی خواهند شد. آخرین عنصر غیر اصلی که مجوز ورود به قالب‌ها را دریافت می‌کند، توصیف‌گر صفتی لایه موجودیت، یعنی عنصر زبانی «بهترین» است که جایگاه نسبی (P^{M-1}) به عنوان میزبان پذیرای آن خواهد بود. لذا در پایان این مرحله، نگاشت عناصر به شرح ذیل صورت خواهد پذیرفت:

جایگاه	P^1	P^{M-1}	P^M
عنصر زبانی و نقش	(fΣ) برای هومان	(xΣ) بهترین	را (Rπ)

در مرحله بعد، نگاشت عناصر اصلی صورت می‌گیرد. به دلیل مطابقت محمول و اثرگذار، در ابتدا محمول جایگاه مطلق پایانی (P^F) را پر می‌نماید. سپس عنصر زبانی اثرگذار، به جهت مطابقت، مجوز ورود به بند را دریافت خواهد کرد. با عنایت به اینکه جایگاه مطلق ابتدایی (P^1)، در مرحله قبل ایجاد و میزبان عنصر زبانی تأکیدی توصیف‌گر لایه ویژگی شده بود، با ایجاد این جایگاه، جایگاه‌های نسبی (P^{1+1} و P^{1+2} و ...) در انتظار میزبانی سایر عناصر زبانی خواهند بود. لذا عنصر زبانی اثرگذار مجوز ورود به جایگاه نسبی (P^{1+1}) را دریافت می‌کند و در انتها نیز عنصر اثرپذیر در کنار عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی، وارد جایگاه مطلق میانی (P^M) می‌گردد. در پایان این مرحله، نگاشت عناصر زبانی کنش گفتمانی فوق، در قالب بند به شرح ذیل صورت خواهد گرفت:

ML:

جایگاه	P^1	P^{1+1}	P^{M-1}	P^M	P^F
عنصر زبانی و نقش	(fΣ) برای هومان	تو (A)	(xΣ) بهتر بن	را (Rπ) هدیه (U)	تهیه (Pred) کردن
ترتیب ورود	1	5	3	6 2	4

۱۳. سفارش می‌کند قرآن ما را به پرهیزگاری و ترس از خدا در مثال ۱۳، عنصر محمول سازه مبتدا واقع شده است. اقدام گفتاری ۱۳، حاوی دو کنش گفتمانی است که بر اساس هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۵۳)، در رابطه‌ای برابر با یکدیگر قرار دارند، بدین معنا که دارای نقش ارتباطی یکسانی در این اقدام گفتاری هستند. در واقع دو کنش گفتمانی در برگیرنده اقدام گفتاری فوق هستند که در هم ادغام شده‌اند:

قرآن ما را به پرهیزگاری سفارش می‌کند- A_i :

قرآن ما را به ترس از خدا سفارش می‌کند- A_j :

این دو کنش گفتمانی دارای دو توصیف‌گر لایه ویژگی مجزا می‌باشند که در دستور سنتی به عنوان مفعول غیرمستقیم معرفی شده است. تولید این دو توصیف‌گر لایه ویژگی در سطح بازمودی رخ می‌دهد و لذا دو کنش گفتمانی فوق در سطح بینافردی تولید یکسانی به شرح ذیل دارند:

لایه اقدام گفتاری:

M_i : [قرآن ما • سفارش • کردن- A_j] [(قرآن ما • سفارش • کردن- A_i)] (M_i)

در تولید لایه دو کنش گفتمانی فوق، با عنایت به یکسان بودن نقش ارتباطی این دو کنش گفتمانی و نیز عدم تولید توصیف‌گرهای لایه ویژگی در این سطح، دو کنش گفتمانی دارای یک محتوای ارتباطی واحد به شرح ذیل خواهند بود:

A_i : [(قرآن ما • سفارش • کردن- A_i)] (F_i : DEC) (P_i)_S (P_j)_A (C_i : -کردن-)

A_j : [(قرآن ما • سفارش • کردن- A_j)] (F_j : DEC) (P_j)_S (P_i)_A (C_j : -کردن-)

با عنایت به وجود لایه محتوای ارتباطی واحد، تولید این لایه به شرح ذیل صورت می‌پذیرد:

C_i : [(قرآن- A_i -S, -A) (R_i : -S, -A) (R_j : (+id: -ما-))] (T_i : -کردن- سفارش کردن-)

C_j : [(قرآن- A_j -S, -A) (R_j : (+id: -ما-))] (T_j : -کردن- سفارش کردن-)

و تولید دو کنش گفتمانی ۱۳ به صورت کلی در سطح بینافردی به صورت زیر قابل

نمایش است:

IL: M_i : [[(قرآن ما • سفارش • کردن- A_i)] (F_i : DEC) (P_i)_S (P_j)_A (C_i : [(قرآن- A_i -S, -A) (R_i : -S, -A) (R_j : (+id: -ما-))] (T_i : -کردن- سفارش کردن-))] (M_i)

در سطح بازمودی نیز شاهد دو لایه محتوای گزاره‌ای که حاوی دو لایه اپیزود هستند خواهیم بود.

لایه‌های محتوای گزاره‌ای:

$P_i: [(ep_i - \text{کردن} \bullet \text{سفرارش} \bullet \text{پرهیزگاری} \bullet \text{قرآن} \bullet \text{ما})](p_i)$

$P_j: [(ep_j - \text{کردن} \bullet \text{سفرارش} \bullet \text{ترس خدا} \bullet \text{قرآن} \bullet \text{ما})](p_j)$

لایه‌های اپیزود:

$ep_i: - \text{Simple Present} - [(e_i - \text{کردن} \bullet \text{سفرارش} \bullet \text{پرهیزگاری} \bullet \text{قرآن} \bullet \text{ما})](ep_i)$

$ep_j: - \text{Simple Present} - [(e_j - \text{کردن} \bullet \text{سفرارش} \bullet \text{ترس خدا} \bullet \text{قرآن} \bullet \text{ما})](ep_j)$

تولید لایه‌های وضعیت رویداد نیز از قرار زیر خواهد بود:

$e_i: [(f_i - \text{کردن} \bullet \text{سفرارش})_{\text{FOC}} V (x_i: (f_j: [-S, -A]N - \text{قرآن})) A (x_j: (f_k: (-\text{ما}))U(f_i: - \text{پرهیزگاری}))](e_i)$

$e_j: [(f_j - \text{کردن} \bullet \text{سفرارش})_{\text{FOC}} V (x_i: (f_j: [-S, -A]N - \text{قرآن})) A (x_j: (f_k: (-\text{ما}))U(f_m: - \text{ترس} \bullet \text{خدا}))](e_j)$

به صورت کلی در سطح بازنمودی، تولید لایه‌ها به صورت زیر قابل نمایش است:

RL: $p_i: [(ep_i - \text{Simple Present} - [(f_i - \text{کردن} \bullet \text{سفرارش})_{\text{FOC}} V (x_i: (f_j: [-S, -A]N - \text{قرآن})) A (x_j: (f_k: (-\text{ما}))U(f_i: - \text{پرهیزگاری}))](ep_i))](p_i)$ $p_j: [(ep_j - \text{Simple Present} - [(f_j - \text{کردن} \bullet \text{سفرارش})_{\text{FOC}} V (x_i: (f_j: [-S, -A]N - \text{قرآن})) A (x_j: (f_k: (-\text{ما}))U(f_m: - \text{ترس خدا}))](ep_j))](p_j)$

برون داد عملیات صورت‌بندی مثال ۱۳ به منظور کدگذاری، وارد سطح ساختواژی-نحوی می‌گردد تا در قالب‌های این سطح نگاشت یابد. اگرچه به اعتقاد کیزر (کیزر، ۲۰۱۵: ۱۷۳)، تولید صورت زبانی در سطح ساختواژی-نحوی می‌بایست بر اساس اصل تصویرگویی و رعایت تناظر و ترتیب عناصر زبانی از سطوح بینافردی و بازنمودی به سطح ساختواژی-نحوی انجام گیرد، اما برجسته‌سازی بخشی از اطلاعات کلامی مورد نظر سخنگو و دیگر ملاحظات کلامی از این دست در فرآیند مبتداسازی و امثال آن، مجوزی است در د.گ.ن. جهت نقض اصول سه‌گانه حاکم برنگاشت عناصر زبانی از سطوح اولیه زبانی به سطح سوم. مثال ۱۳ نمونه‌ای است که در آن اصل تصویرگویی به دو دلیل، یکی کلامی و دیگری برجسته‌سازی بخشی از اطلاعات مورد نظر سخنگو، نقض می‌گردد. به جهت کلامی و جلوگیری از تکرار، دو کنش گفتمانی درون اقدام گفتاری مثال ۱۳، که حاوی محتوای ارتباطی واحد می‌باشند، با یکدیگر ادغام می‌گردند و بدین ترتیب موجبات نقض اصل تصویرگویی را رقم می‌زنند و به جهت برجسته‌سازی آن بخش از اطلاعات مورد نظر سخنگو، سازه مورد تأکید در سطح بینافردی، که در این مثال محمول است نه در جایگاه پایانی مطلق، بلکه در جایگاه ابتدایی مطلق به‌گونه‌ای که در زیر نمایش داده شده است نگاشت می‌یابد و بدین ترتیب اصل تصویرگویی را

نقض می‌نماید. بنابراین در مثال ۱۳ اصل تصویرگونگی در دو مورد نقض می‌گردد. ابتدا تفکیک عناصر زبانی به غیر اصلی و اصلی صورت می‌پذیرد: عناصر غیر اصلی به ترتیب لایه‌های سلسله‌مراتبی:

- عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی، «را»
 - عملگر نشانه استمرار لایه وضعیت رویداد «می»
 - توصیف‌گر لایه ویژگی، «به پرهیزگاری»
 - توصیف‌گر لایه ویژگی، «به ترس از خدا»
- عناصر اصلی نیز عبارت‌اند از:
- اثرگذار، «قرآن»
 - اثرپذیر، «ما»
 - محمول، «سفارش کردن»

با عنایت به اینکه سازه با نقش کاربردی تأکیدی در سطح بینافردي در اولویت ورود به قالب‌های بند در سطح ساختوازی-نحوی قرار می‌گیرد و سازه تأکیدی در اینجا محمول است که جزو عناصر اصلی است، لذا با نقض اصل تصویرگونگی و به صورت هم‌زمان با عنصر غیر اصلی عملگر نشانه استمرار لایه وضعیت رویداد «می»، وارد جایگاه مطلق ابتدایی (P^1) شده و نگاشت عناصر در مرحله اول به شرح ذیل صورت می‌گردد:

جایگاه	P^1
عناصر زبانی و نقش	(Pred) سفارش می‌کردن

پس از آن اولین عنصر غیر اصلی، یعنی عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی، عنصر زبانی «را» به جایگاه حاشیه‌ای (P^M) وارد می‌شود و در مرحله بعد در انتظار عنصر اصلی اثرپذیر می‌ماند. با ایجاد جایگاه مطلق (P^M)، جایگاه‌های نسبی (... و P^{M+1} و P^{M+2} و P^{M-1} و P^{M-2} و ...) نیز در دسترس سایر عناصر زبانی قرار خواهند گرفت. با تولید این جایگاه‌های نسبی، توصیف‌گرهای لایه ویژگی، یعنی «پرهیزگاری» و «ترس از خدا»، در جایگاه‌های (P^{M+1}) (P^{M+2}) نگاشت می‌یابند. بنابر این در پایان این مرحله، نگاشت عناصر به شرح ذیل خواهد بود:

جایگاه	P^1	P^M	P^{M+1}	P^{M+2}
عناصر زبانی و نقش	(Pred) سفارش می‌کردن	$\lambda(R\pi)$	$(f\Sigma^1)$ پرهیزگاری	$(f\Sigma^2)$ ترس از خدا

در مرحله بعد، عنصر زبانی اثرگذار، به جهت مطابقه، وارد بند شده و مجوز ورود به جایگاه نسبی (P^{1+1}) را دریافت می‌کند. در انتها نیز عنصر اثرپذیر در کنار عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی، وارد جایگاه مطلق میانی (P^M) می‌گردد. در پایان این مرحله، نگاشت عناصر زبانی کنش‌های گفتمانی فوق، در قالب بند به شرح ذیل خواهد بود:

ML:

جایگاه	P^1	P^{1+1}	P^M	P^{M+1}	P^{M+2}
عنصر زبانی و نقش	(Pred) سفارش می‌کردن	فرآن (A)	$(R\pi)$ اما (U)	$(f\Sigma^1)$ پرهیزگاری	$(f\Sigma^2)$ (ترس از خدا
ترتیب ورود	1	5	6 2	3	4

بررسی مثال‌های فوق نشان می‌دهد اصول سه‌گانه تصویرگونگی، تمامیت دامنه و ثبات نقشی در تعیین آرایش سازه‌ای جملات حاوی عناصر مبتداسازی شده فارسی نقش قابل توجهی دارد و تولید عناصر زبانی در لایه‌های سطوح سلسله‌مراتبی و نحوه چینش آنها در جایگاه‌های مطلق و نسبی د.گ.ن در ساخت نشان‌داری چون مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی با نقض اصول سه‌گانه حاکم در این دستور صورت می‌پذیرد.

۵. نتیجه

هدف از انجام پژوهش حاضر به‌کارگیری د.گ.ن. در تعیین ترتیب سازه‌ای جملات حاوی فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی بود. همچنین با عنایت به اینکه این دستور اعتقادی به حرکت سازه ندارد، تبیین پایه زایشی بودن فرآیند مبتداسازی در زبان فارسی نیز هدف دیگر انجام پژوهش حاضر در نظر گرفته شد. به این منظور در ابتدا نمایی کلی از این دستور ارائه و سطوح سلسله‌مراتبی تولید گفتار و لایه‌های درونی آنها معرفی گردیدند. سپس نحوه نگاشت عناصر زبانی جملات حاوی عناصر مبتداسازی شده فارسی، که ساختی نشان‌دار محسوب می‌گردد، در قالب‌های ساختوازی-نحوی در چهار جایگاه مطلق ابتدایی، ثانویه، میانی و پایانی و بی‌نهایت جایگاه نسبی این دستور به جهت تعیین آرایش سازه‌ای جملات توضیح داده شد و بیان گردید که در این روش، جایگاه هیچ عنصری از قبل تعیین شده نیست، بلکه بر اساس نیت ارتباطی سخنگو و بافتی که در آن تولید می‌گردد، جایگاه‌های متفاوتی را می‌تواند در جمله به خود اختصاص دهد. نتایج حاکی است با عنایت به اینکه در ساخت

نشان‌داری چون فرآیند مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی، عناصر مختلف زبانی نظیر سازه اثرپذیر، عناصر موضوعی، محمول و غیره متأثر از نیت ارتباطی سخنگو می‌توانند سازه مبتدا واقع گردند و نیز با توجه به آزادی سازه‌ای زبان فارسی، روش پویای تعیین ترتیب سازه‌ای د.گ.ن روشی مناسب در تعیین ترتیب سازه‌ای به شمار می‌رود. از طرف دیگر، نتایج حاصل از بررسی سازه‌های مبتدا شده در جایگاه‌های مفعول صریح، مفعول غیرمستقیم و نیز محمول جمله نشان دادند که با عنایت به اینکه سازه تأکیدی در سطح بینافردی در اولویت ورود به قالب‌های ساختواژی- نحوی قرار می‌گیرد نمی‌توان مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی را حاصل حرکت سازه مبتدا شده دانست بلکه این عنصر به‌صورت اشتقاق در پایه و از ابتدا در همان جایگاه اصلی خود در ابتدای جمله تولید می‌گردد. از طرف دیگر، چون بر اساس اصول د.گ.ن سازه‌ی تأکیدی در سطح بینافردی در اولویت ورود به قالب‌های ساختواژی-نحوی قرار می‌گیرد، نشان‌دهنده‌ی این واقعیت است که فرآیند مبتداسازی حاصل حرکت نبوده بلکه سازه‌ی مبتدا شده به‌صورت پایه زایشی در همان جایگاه اصلی خود در ابتدای جمله تولید می‌گردد. این نتایج فرضیه‌های پژوهش را تأیید می‌نماید.

از طرف دیگر، نتایج نشان داد تولید عناصر زبانی در لایه‌های سطوح سلسله‌مراتبی و نحوه‌ی چینش آنها در جایگاه‌های مطلق و نسبی د.گ.ن. در ساخت نشان‌داری چون مبتداسازی غیرضمیرگذار فارسی با نقض اصول سه‌گانه تصویرگونگی، تمامیت دامنه و ثبات نقشی حاکم در این دستور صورت می‌پذیرد که در چند نمونه شامل جملات حاوی عناصر مبتداسازی شده فارسی از جایگاه مفعول صریح، مفعول غیرمستقیم و محمول مورد بررسی قرار گرفت.

پی‌نوشت‌ها

1. Functional Discourse Grammar (FDG)

۲. صورت مخفف «دستور گفتمانی نقشی» است به تبعیت از صورت مخفف انگلیسی FDG.
۳. نکته این که چون عناصر واژگانی از جمله افعال کنشی در سطح بازنمودی وارد قاب زبانی می‌شوند، در سطح بینافردی با علامت نمایش می‌یابند.
۴. با توجه به وجود موضوعات مرتبط با بحث مبتدا و تأکید در این لایه از سطح بینافردی که مرتبط با موضوع پژوهش حاضر می‌باشد، در تحلیل داده‌ها به تفصیل به تحلیل این لایه پرداخته خواهد شد.
۵. توضیح علائم اختصاری ارائه شده در بخش تحلیل داده‌ها، در بخش چارچوب نظری و توصیف سطوح د.گ.ن. ارائه شده است. جهت درک روشن‌تر، ذکر این نکته حائز اهمیت است که خوانش این صورت‌های ارائه شده از سمت چپ به راست و براساس سلسله‌مراتب لایه‌های د.گ.ن. بوده و خوانش عبارات فارسی گنجانده شده در آنها براساس رسم‌الخط فارسی از راست به چپ می‌باشد.

۶. از این پس در این پژوهش از علامت • به عنوان رزرو مکان برای وندها و واژگان دستوری نظیر «را»، که مرحله تولید اولیه آنها در سطح بینافردی و تولید نهایی آنها به هنگام نگاشت بر روی قالب‌های ساختواژی-نحوی در سطح ساختواژی-نحوی صورت می‌گیرد، استفاده خواهد شد.

منابع

- اروجی، محمدرضا (۱۳۹۱). حرکت سازه به ابتدای جمله در زبان فارسی: مبتداسازی یا کانونی‌سازی؟. ویژه‌نامه فرهنگستان، ۸، ۱۸۸، صص-۲۱۲.
- دبیرمقدم، محمد (۱۳۸۴). پیرامون را در زبان فارسی، پژوهش‌های زبان‌شناختی فارسی، مرکز نشر دانشگاهی، صص ۸۳-۱۴۶.
- دبیرمقدم، محمد (۱۳۹۲). رده‌شناسی زبان‌های ایرانی، تهران، سمت.
- دبیرمقدم، محمد (۱۳۶۹). پیرامون «را» در زبان فارسی. نشریه زبان‌شناسی، ۱ (۷)، صص ۱-۶۰.
- راسخ‌مهند، محمد (۱۳۸۹). واژه‌بست‌های فارسی در کنار فعل، پژوهش‌های زبان‌شناسی، ۲ (۲)، صص ۷۵-۸۵.
- زندى، بهمن و روشن، بلقیس (۱۳۸۲). بررسی کاربرد انواع گروه‌های اسمی در جایگاه مبتدا در جمله‌های نوشتاری کودکان فارسی‌زبان، پیک نور، ۵، صص ۱۹-۲۶.
- شریفی، شهلا (۱۳۸۳). بررسی آرایش واژه‌ها در زبان فارسی معاصر بر اساس ملاحظات رده‌شناختی، رساله دکتری، دانشگاه فردوسی مشهد.
- عزیزیان، یونس (۱۳۹۴). تحلیل و بررسی مبتداسازی، اسنادی‌سازی و شبه‌اسنادی‌سازی در زبان فارسی از منظر دستور ساختاری، رساله دکتری زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- معزی‌پور، فرهاد (۱۳۹۸). بحثی در باب چپ‌نشانی فارسی و چالش‌های نظری آن برای دستور نقش و ارجاع، پژوهش‌های زبان‌شناسی، ۱۱ (۲)، صص ۴۵-۶۴.
- مولایی کوهبنانی، حامد (۱۳۹۶). بررسی ترتیب سازه‌ای جمله و تبیین فرآیند خروج در زبان فارسی بر پایه دستور گفتمانی نقشی، رساله دکتری، دانشگاه فردوسی مشهد.
- مولایی کوهبنانی، حامد، علیزاده، علی، و شریفی، شهلا. (۱۳۹۹). تبیین پردازشی فرآیند خروج بند موصولی بر پایه دستور گفتمانی نقشی، پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی، ۲۰ (۲)، صص ۳۱۱-۳۳۰.
- Azizian, Y., 2016. Analyzing & Describing Topicalization, Cleft & Pseudo-cleft in Persian from the Viewpoint of Construction Grammar. Linguistics PhD Thesis, Tehran: Tarbiat Modares University. [In Persian].
- Butler, Ch., 2003. Structure And Function: A Guide to Three Major Structural- Functional. Amsterdam & Philadelphia PA: Benjamins.
- Comrie, B., 1989. Language Universal & Linguistic Typology (2nd ed). Chicago. The University of Chicago Press.
- Croft, W., 2001. Radical Construction Grammar: Syntactic Theory In Typological Perspective. Oxford: Oxford University Press.
- Croft, W., 2003. Typology And Universals. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dabirmoghadam, M., 1990. About "ra" in Persian. Journal of Linguistics. 7 (1). 1-60. [In Persian].
- Dabirmoghadam, M., 2005. About "ra" In Persian. Peisian Linguistic Studies, 83-146. [In Persian].

- Dabirmoghadam, M., 2013. Typology Of Iranian languages. Tehran: Samt. [In Persian].
- Dik, B., & Siewierska, A., 2007. The implementation of grammatical functions in Functional Discourse Grammar. *Journal of Alfa*, São Paulo, 51 (2). 269-292.
- Dik, S. C., 1997. The Theory Of Functinal Grammar: Questions Of Contrast & Context. *Advances In Functional Grammar*. Foris, 297-223.
- Fanselow, G., DamirĆavar., 2002. "Distributed deletion". *Theoretical Approaches to Universals (LinguistikAktuell/Linguistics Today 49)*, 65-107. Amsterdam: John Benjamins.
- Givón, T., 1984. *Syntax: a Functional-Typological Introduction*. Volume I. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Givón, T., 1978. Definiteness And Referentiality. *Universal Of Human Language*, 291-331.
- Greenberg, H., 1963 . Some Universals of Grammar with Particular Reference to the Order of Meaningful Elements. *Universals of Human Language*. 73-113.
- Hengeveld, K., 2013. *A New Approach to Clausal Constituent Order*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Hengeveld, K., & Mackenzie, L. (2005). *Dynamic Expression In Functional Discourse Grammar*. Mouton de Gruyter, 53-86.
- Hengeveld, K., & Mackenzie, L. (2005). *Interpersonal Functions, Representational categories, & Syntactic Templates In Functional Discourse Grammar*. Amsterdam: Benjamins.
- Hengeveld, K., & Mackenzie, L., 2008. *Functional Discourse Grammar: A Typologically-Based Theory of Language Structure*. Oxford: Oxford University Press.
- Kahnemuyipour, A., Shabani, M., 2018 "Split Noun Phrase Topicalization in Eshkevarat Gilaki". *The Linguistic Review*.
- Kahnemuyipour, A., Shabani, M. 2018 "Split Topicalization with(out) Resumption". *University of Toronto Mississauga & University of Guilan. Proceedings of the 2018 Annual Conference of the Canadian Linguistic Association*.
- Keizer, E., 2015 . *A Functional Discourse Grammar for English*. Oxford: Oxford University Press.
- Lambrech, K., 1994 . *Information Structure & Sentence Form: Topic, Focus, & the Mental Representations of Discourse Referents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lambrech, K., 2001. *Language Typology & Language Universals*. An International Handbook. Vol. 2. Berlin: de Gruyter. 1050-1078.
- Mackenzie, L. & Olbertz, H., 2013, . *Casebook in Functional Discourse Grammar*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Moezipour, F., 2019. Discussion On Persian Left Arrangement and its Theoretical Challenges For Role & Reference Grammar. *Linguistic studies*, 11 (2), 45-64.[In Persian].

- Mowlaei Kuhbanani, H., 2017. Persian Word Order & Constituent Extraposition Explanation Based On FDG. PhD Thesis. Ferdowsi University Of Mashhad.[In Persian].
- Mowlaei Kuhbanani, H., Alizadeh, A., & Sharifi, Sh., 2020. Processing Explanation of Persian Clause Extraposition Process Based on FDG. Journal of Comparative Linguistic Research, (20). 311-330.[In Persian].
- Nespor, M., & Vogel, I., 1986. Prosodic Phonology. Dordrecht: Foris Publications.
- Núia, A., Keizer, E., & Payrato, L. , 2014. The interaction between context and grammar in Functional Discourse Grammar. Pragmatics. 185-201.
- Oruji, M., 2012. Constituent movement to the beginning of the sentence in Persian: topicalization or focalization?. Journal Of Persian Academy. (8). 188-212.[In Persian].
- Ott, D. 2011. Local Instability: The Syntax of Split Topics. Doctoral Dissertation. Cambridge, MA: Harvard University.
- Prince, E., 1998. "On the Limits of Syntax, with Reference to Topicalization & Left-Dislocation". Cullicover, P., McNally, L. (Eds.), Syntax & Semantics, (29), 281–302.
- Rasekhmahand, M., 2010. Persian Clitics Near Verbs. Linguistic studies, 2 (2), 75-85.[In Persian].
- Schiffrin, D., Tannen, D., Hamilton, H. E., 2008. The Handbook of Discourse Analysis. John Wiley & Sons.
- Sharifi, Sh., 2004. New Persian Word Order Based On Typological Issues. PhD, Thesis. Ferdowsi University Of Mashhad.[In Persian].
- Zandi, R. & Roshan, B., 2003 . Investigating the Use of Different NPs in Topic Position in Written Sentences of Persian Speaking Children. Journal of Peyk Noor (Humanities), 5. 19-26.[In Persian].

